

Napisao Dubravko Adamović

Svakome tko mi se želi pridružiti mogu obećati komadić kruha, puno rada i mjesto u raju

(sv. Ivan Bosco)

Tako je govorio utemeljitelj reda salezijanaca i današnjih vlasnika dvorca Dioš (*mađ. orah*). U njegovim se riječima saželo se sve što sam imao na umu kada sam prije svojedobno županu Bjelovarsko-bilogorske županije Damiru Bajsu i dožupanu Kreši Jelaviću izložio ideju o utemeljenju znanstveno-turističkog središta za istraživanje arheologije, etnologije, povijesti i gospodarstva našega kraja u dvorcu. I tada je bilo očigledno da njegovi vlasnici s njime teško izlaze na kraj.

Prigodu za prvi razgovor o toj novoj temi prepoznao sam u općem zadovoljstvu netom dovršenom i predstavljenom knjigom, vodičem kroz povijest Bjelovarsko-bilogorske županije, čiju smo građu (to »mi«, odnosi se na stručni tim Bjelovarskog muzeja) prikupili u rekordnom roku kako bismo uoči dana Županije dostojno obilježili njezinu 135. obljetnicu.

Svih pojedinosti ove epizode prisjetio sam se kada sam u nekoliko novinskih crtica pročitao kako je u Diošu, mirnom i uzornom mjestu čiji vrijedni žitelji tradicionalno njeguju visoku kulturu ruralnoga življenja, napokon otvorena nova školska zgrada.

Kažem *napokon*, jer svi dioški učenici, neovisno o brojnosti, već desetljećima zaslužuju iste uvjete »kao da ih je tristo«, kako je to na otvorenju škole rekao tadašnji župan Miroslav Čačija. Pitoresknost Marijina dvora, u kojemu su ih vođeni poslanjem svojega utemeljitelja sv. Ivana Bosca godinama besplatno udomljavali pripadnici salezijanskoga reda, učenici su zamijenili suvremenim arhitektonskim sklopom koji će im, zahvaljujući Županiji i susjednoj Končanici, otvoriti nove obzore na kojima će, ravnopravnije nego ikada do sada, moći prepoznavati, oblikovati i graditi svoju budućnost.

{clgallery}images/stories/Kulturno_zvono/Povijest/2014/Srpanj/Dios_05_07/G2/{end-clgallery}

DVORAC SUDBINE RIBNJAKA

Sudbina dvorca, pak, mogla bi ozbiljno utjecati na sudbinu cijeloga kraja. Nakon mnogobrojnih vlasnika i »vlasnika« te preduge neosjetljivosti za kulturu »razuma, vjere i ljubaznosti«, a uza zloglasni nedostatak novca za redovito održavanje arhitektonskih i funkcionalnih sklopova, na što još valja dodati zahtjevnost održavanja brojnih dekorativnih elemenata, dvorac danas neodoljivo sliči opustjelim končaničkim ribnjacima, istih onih od kojih ga dijeli samo tanki šumski pojas.

Čak i letimičan pogled na satelitski snimak ovoga kraja u [Googleovim kartama](#) otkrit će snažnu zemljopisnu povezanost ali i tužnu činjenicu kako je od 24 ribnjaka najstarijeg hrvatskog ribnjačarstva danas pod vodom samo njih desetak. Također, i povijesne sudbine »mladoga« dvorca i »staroga« ribnjačarstva nedjeljivo su povezane: povijest jednoga uzročno-posljedično je vezana uz povijest drugoga (čime ćemo se baviti u sljedećem nastavku). Slijedom toga je i njihovo današnje stanje gotovo identično. Primjerice, pitanje prodaje.

Nakon uzatopnih katastrofalnih suša 1998., 2003. i 2007. godine Hrvatski fond za privatizaciju iznenadio je končaničke ribare kada je potom na prodaju ponudio razbarušenom hrvatskom tržištu kapitala svoj paket od 52 posto dionica Ribnjačarstva Končanica. Interes za tu neuspjelu transakciju mediji su komentirali znakovitim naslovom »Nema ponude za ribnjake Končanica«, navodeći kao razlog milijunske gubitke tijekom proteklih sušnih godina kao i financijske obveze budućeg imaginarnog vlasnika. A što su o svojoj sudbini mislili sami ribari – o tomu ni slova (Ribnjačarstvo Končanica kupila je [Vodoprivreda Daruvar d.d.](#) 2012. godine).

BREME ODGOVORNOSTI

Međutim, čemu se čuditi. Prisjetimo se samo svoga školovanja: tko nas je ikada, i u osnovnoj i u

srednjoj školi, uopće učio tomu da se naš kraj jako dobro nosi s najvećim europskim slatkovodnim ribnjačarskim silama i da bismo i u toj činjenici, između ostaloga, jednoga dana mogli prepoznati svoju budućnost?

O tijeku prodaje dvorca, pak, podosta se pisalo i govorilo povodom otvorenja nove osnovne škole. Međutim, to pitanje već poduže lebdi iznad Marijina dvora i nije presudno za njegovu daljnju sudbinu. Presudan je stav redovničke gospodarske uprave da će »pažljivo birati budućeg vlasnika«. To valjda znači da im je od materijalnoga probitka važnija obnova dvora kao i njegovo korištenje za primjerene javne (duhovne, kulturne, znanstvene) sadržaje. I, upravo zbog toga velika odgovornost leži ne samo na čelnicima Hrvatske salezijanske provincije, kojoj su tek nedavno vraćena sva vlasnička prava nad dvorom i cijelim posjedom, nego i na lokalnoj upravi i samoupravi. Baš kao što je nedavno uspješno riješeno i pitanje nove osnovne škole u Diošu.

Uz to, neće biti na odmet ponoviti i ono što je, nadam se, mnogima poznato. Dvorac je kulturni spomenik nulte kategorije i pripada u red zaštićenih kulturnih dobara te je kao takav dio iznimne hrvatske kulturne baštine o kojoj mjerodavno Ministarstvo kulture po definiciji vodi brigu. Na žalost, na cijelom području naše prirodnim bogatstvima bogate županije nalaze se samo dva ušćuvana dvorca: onaj grofa Antuna pl. Jankovića u Daruvaru iz 1770-tih i ovaj u Diošu iz 1904. godine. Siguran sam kako bi i ta činjenica mogla zainteresirati župana da još jednom popričamo o mom prijedlogu. Ideja je da taj lokalitet postanu vrata za mnoge mlade stručnjake.

(U sljedećem nastavku: Zanimljiva povijest i može li se spasiti to neprocjenjivo kulturno dobro, prvi dio možete pročitati [ovdje](#) .)